

Oponentský posudek na doktorskou dizertační práci Mgr. Jindry Mourkové, roz. Fišerové „Programy monitoringu výskytu a početnosti ptáků jako zdroj ekologických dat“

Doktorská dizertační práce Jindry Mourkové je koncipována jako soubor prací s jasným vymezením, který je, jak je u takovéto formy dizertačních prací žádáno, sjednocen několikastránkovým úvodním komentářem. Zmiňovaný soubor prací zahrnuje čtyři již publikované výstupy, dva příspěvky zaslané do redakce a jeden rukopis ve fázi revize spoluautory před odesláním do redakce. Na konci dizertační práce je formou přílohy včleněna ukázka z rukopisu monografie, kde je dizertantka spoluautorkou. Kromě dvou výstupů je všude dizertantka jako jediný nebo první autor, ve dvou je uvedena jako druhá.

Připomínka:

Na neočíslované straně za obsahem je uveden vlastní podíl autorky na publikacích v autorském kolektivu. Není mi jasné, proč jí toto prohlášení podepsali jen čtyři spoluautoři, chybí Sedláček, Janovský, Exnerová, Škopek, Musil, Formánek, Bergmann, Bell, Zárbynický a Storch. Bylo by žádoucí tento přístup vysvětlit.

V úvodním komentáři dizertantka shrnuje informace o probíhajících programech monitoringu ptáků v České republice a rámcově se zmiňuje o stavu v Evropě. Následuje zhodnocení významu dlouhodobých systematických monitorovacích programů. Od stránky 5 se již autorka zaměřuje na vlastní přiložené práce. Je vidět snaha sjednocovat, přesto jde spíše o jakousi mozaiku poplatnou charakteru jednotlivých příspěvků a trochu chybí žádoucí propojení myšlenek.

Připomínky:

str. 4, odst. 2: Lze rozporovat tvrzení, že publikované regionální hnízdní atlasy (Pykal et al. 1990, Martiško et al. 1994, 1994, Kunstmüller, Kodet 2005...) mapují velkoplošná chráněná území – jde vesměs o regionální faunistická díla, buď vysloveně typu hnízdního atlasu (např. Pykal et al. 1990, nebo faunistické monografie s přidavkem map rozšíření na základě síťového mapování. Jistě nejsou vymezeny hranicemi velkoplošných chráněných území. V tomto ohledu autorka opomněla dílo Vašáka et al. 2006 (Ptáci Podblanicka).

str. 5, odst.: Domnívám se, že je zbytečné nebo dokonce svým způsobem závadné v této kapitole uvádět plně znění vlastních příspěvků a tím je zbytečně zvýrazňovat. Sjednocující úvod této formy dizertační práce má mít diskusní charakter, kde jsou vlastní výsledky zasazeny do žádoucího kontextu. Vlastní výsledky dizertantky najdeme v přiložených pracích a je zcela zbytečné je zde znovu uvádět, i když ve stažené podobě formou sdělení nediskusního charakteru. Tato připomínka platí i pro další části této kapitoly.

Práce 1: Bird species richness in urban environments.

Je deklarováno, že tato práce je ve fázi přípravy, kdy je text revidován spoluautory před zasláním do blíže neuvedeného periodika. Autorský kolektiv v čele s dizertantkou zde využil již publikovaných výsledků z atlasu hnízdního rozšíření ptáků v Praze z druhé poloviny 80. let minulého století s cílem posoudit, zda rozloha refugií přirozených habitatů nebo diverzita prostředí jsou hlavními faktory ovlivňující druhové bohatství ptáků. Byly využity tři typy popisu prostředí s cílem nalézt relevantní pro užití měřítko kvadrátové sítě 1x1 km.

Připomínka:

str. 15 V úvodní části diskuse části (kap. 4) jsou opakovány výsledky – chybí diskusní charakter. Totéž u kap. 4. 1. a dále.

Práce 2: Labuť velká (*Cygnus olor*) – preference prostředí v hnízdním období na Třeboňsku.

V této již publikované práci v časopise *Sylvia* autorský kolektiv, opět v čele s dizertantkou, hodnotí význam různých charakteristik prostředí, které mohou hrát roli při výběru rybníků

labutí velkou. Byla využita data ze třech let na přelomu milénia. Byl prokázán rozdíl mezi rybníky, které jsou využívány jako hnízdiště a shromaždiště. Ke článku nemám žádné připomínky.

Práce 3: Breeding ecology of the Mute Swan (*Cygnus olor*) in southern Bohemia (Czech Republic) in 1999-2001 – breeding biology, hatching success and survival rate of the young. Tento článek, kde je dizertantka jediným deklarovaným autorem, byl zaslán do časopisu Acta Biologica Universitatis Gaugavpiliensis. Hlavním výstupem je zjištění, že velikost snůšky a ztráty na vejcích a přežívání mláďat se na přelomu milénia nelišily od období intenzivního růstu populace labutě velké v 80. letech minulého století. Ke článku nemám žádné připomínky.

Práce 4: Labuť velká (*Cygnus olor*). In: Atlas migrace ptáků České republiky a Slovenska. Aventinum Praha.

Dizertantka je jedinou autorkou této standardně zpracované druhové kapitoly. Doložila, že je schopna kvalitní analytické a syntetické práce s využitím ohromného množství dat. Nemám žádné kritické připomínky.

Práce 5: Spatial distribution and habitat preferences of wintering waterfowl in central Bohemia.

Tento příspěvek, kde je dizertantka druhým autorem, již vyšel v časopise Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae. Jak sama uvádí, podílela se v tomto případě na sběru dat v pozici koordinátora sčítání a pozorovatele, vyhodnocovala údaje o prostředí a konečně i analyzovala data a významně se podílela na psaní rukopisu. Cílem tohoto příspěvku bylo srovnat sezónní dynamiku, výběr prostředí a konkrétních lokalit vodními ptáky ve středních Čechách ve dvou následujících zimách, které se významně klimaticky lišily. Zajímavá je analýza vlivu charakteristik na výskyt jednotlivých druhů. Nemám konkrétní připomínky.

Práce 6: Zimování slípký zelenonohé (*Gallinula chloropus*) a lysky černé (*Fulica atra*) ve středních Čechách (1995-2007) a v Praze (1970-2007).

Tato práce autorského kolektivu pod vedením Mourkové byla publikována v časopise Sylvia. Zpracovává data z dlouhých časových řad (to se týká zejména Prahy). Práce je zpracována standardním způsobem a opírá se o velké množství dat. Nemám konkrétní připomínky.

Práce 7: Factors affecting wintering abundance patterns of central European water birds in Prague.

Tento příspěvek, kde je dizertantka první v autorském kolektivu byl zaslán do časopisu Bird Study. Hned úvodem mám dotaz, jak se vyvíjí recenzní řízení? Práce se opírá o analýzu velmi rozsáhlého materiálu kompletní časové řady 16 let. Cílem bylo vyhodnotit vliv faktorů prostředí na vnitrosezónní dynamiku vodních ptáků zimujících v Praze. Výsledky jsou velmi zajímavé a jsou relevantním způsobem vyhodnoceny. Práci považuji za velmi kvalitní.

Příloha:

Zde dizertantka umožnila vzhled do koncepce připravovaného „Atlasu hnízdního rozšíření ptáků Třeboňska“. Sama je zde v pozici druhého autora. Jak sama uvádí, podílela se jak na sběru dat, tak na jejich zpracování a sestavování textu. Síť mapování nekopíruje národní atlas, ale každý kvadrát národní sítě byl rozdělen na 16 dílčích. Rovněž byla shromážděna kvantitativní data, která vychází z bodové metody. Ukázky úvodních kapitol i druhových částí naznačují, že půjde o velmi zajímavé dílo a lze se na něj jen těšit.

Závěr:

Doktorskou disertační práci Mgr. Jindry Mourkové koncipované jako komentovaný soubor prací považuji za dobře zpracovanou. Dizertantka prokázala schopnost sběru dat i jejich relevantní vyhodnocení. Nemám zásadní kritické připomínky a ji plně doporučuji přijmout k obhajobě a následnému udělení vědeckého titulu Ph.D.

Prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.
FŽP ČZU v Praze

V Praze, dne 14. 9. 2010